ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ՏՕՆԸ

ՄԵԾ ՏՕՆԸ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՄ

Վ Լ Ա Դ Ի Կ Ա Ւ Կ Ա Զ

Համազգային մեծ տօնը այստեղ կատարեց չտեսնուած ոգևորութեամբ. ականատեսների ասելով վերջին 18—20 տարուայ ընթացքում այդպիսի հոծ բազմութեամբ չէր հաւաքուել տեղիս հայ հասարակութիւնը։ Դեռ ուրբաթ երեկոյեանից նկատելի էր հետաքրքրութիւնը. ոմանք հաւաքուել էին եկեղեցի նախատօնակին։ Շաբաթ առաւօտ ծխ. դպրոցի և այլ դպրոցների հայ աշակերտների ու բազմաթիւ հասարակութեան ներկայութեամբ կատարեց հոգեհանգիստ հայ գրի ու տպագրութեան վաստակաւորների յիշատակին։ Ուս. պ. Ալլահվերդեանը խօսեց այդ խոշոր երևոյթների նշանակութեան մասին հայ կեանքում։ Աւելի հանգամանօրէն կարդաց երկու տօների մասին գիմնազիայի վերջին դասարանի աշակերտներից մէկը (ռուսերէն)։

Կիրակի առաւօտ հասարակութիւնը լցրել էր եկեղեցին. կային և օտարներ։ Խօսեց Ց. Ք. Սառիկեանը։ Կատարեց մաղթանք։ Ժամերգութիւնից յետոյ հանդիսաւոր թափօրը՝ ամպհովանու տակ բռնած ս. Մեսրոպի հոյակապ պատկերը՝ ուղղուեց դէպի դպրոց, որը զարդարուած էր յոբելենական մակագրութիւններ կրող դրօշակներով և կանաչով, դպրոցի շուրջը ցանուած էին թարմ ճիւղեր. շէնքի ճակատին երևում էին ս. Սահակի և ս. Մեսրոպի պատկերները, որոնց մէջ տեղ խոշոր տառերով գրուած էր «Համազգային Մեծ Տօնը»։ Դպրոցի ներսը նոյնպէս պատշաճ կահաւորուած էր դրօշակներով, ծաղկատառերով, թափանցիկ մակագրութիւններով և այլն. մի սենեակ ներկայացնում էր հայ գործիչների պատկերասրահը. նոյն տեղում ցուցադրուած էին հայ մամուլը, հին ձեռագրեր, հայ պատմութեան ու հայագիտութեան վերաբերեալ գրքեր և յոբել. հրատարակութիւններ։

Մի ուրիշ սենեակում շինուած էին արևելեան և այլ քիոսկներ, ուր տեղ զգեստաւորուած մշեցին, ղարաբաղցի ու ախալցխացի հայուհիները վաճառում էին սրբերի պատկերները, յոբել. բացիկներ, ծրագիրներ և գրքեր։ Ծրագրային բաժինը ամբողջապէս վերցրած էր հայ հեղինակների գրի և ուսման վերաբերեալ №№-ից և ժող. երգերից։ Բանախօսեց ուս. Դուրգարեան։ Վերջում ցոյց տուեցին կենդանի պատկերներ՝ «Տառերի գիւտը» և «Սահակ-Մեսրոպեան դպրոց», որոնք քանիցս կրկնեցին։ Քաղաքագլուխ Բաեր քաղ. վարչութեան կողմից ջերմ շնորհաւորանք ուղղեց։

Հանդէսի տպաւորութիւնը փոխացուցիչ էր. հասարակութեան տրամադրութիւնը արտակարգ բարձր. նոյն իսկ փոքրիկ արտասանողները շփոթւում ու յուզւում էին այս արտակարգ ոգևորութիւնից։

Հայ կեանքից կտրուած համայնքը կարծես զգում էր իր դատապարտելի անփութութիւնը դէպի մայրենի դպրոցն ու գրականութիւնը և կարծես իր զղջումն էր բերում այս եզակի ու պանծալի տօնին այն խնկելի անուններին, որոնք պատկառանքով էին շշնջում այդ օրերը հայ շրթունքները և որոնք կան ու կը մնան անսասան քանի դեռ իւրաքանչիւրի համար անհրաժեշտ է մայրենի խօսքը, մայրենի գիրն ու գրականութիւնը։

Մ. Դուրգարեան

—

Ա Խ Ա Լ Ք Ա Լ Ա Ք

Ամսիս 12-ին, շաբաթ առաւօտեան զանգակների ղօղանջիւնի հետ հաւաքուեց ժողովուրդը, բերուեցին համքարական դրօշակները և պաշտօնական անձերի, զանազան հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչների և աշակերտութեան ներկայութեամբ մատուցեց պատարագ, օծուեցին ս. Սահակի և ս. Մեսրովբի ձիթաներկ պատկերները, ապա կատարեց հոգեհանգիստ գրի և տպագրութեան վաստակաւորների յիշատակին։

Պատարագի ժամանակ խօսեց Համազասպ քահ. Տէր-Գրիգորեան։ Հոգեհանգստից յետոյ հոգևորականութիւնը հանդիսաւոր թափօրով գնաց ծխ. դպրոցի նոր շէնքը, որի արևելեան և արևմտեան կողմերում կատարեց անդաստան. այստեղ բանախօսեցին՝ դպր. աւագ ուսուցիչ պ. Կար. Ամատունի՝ Կ. Հ. Բ. Ընկ. Ախալքալաքի ճիւղի կողմից պ. Վարդ. Այվազեան, համքարների կողմից պ. Արշ. Տէր-Յակոբեան։ Ապա տեղի ունեցաւ ճաշ՝ հրաւիրուած հիւրերի և ժողովրդի մասնակցութեամբ։ Ճաշի ժամանակ խմեցին Թագաւոր Կայսեր, Կաթողիկոսի, Փոխարքայի, Նահանգապետի և առաջնորդի կենացները, որոնց և ուղարկեց հեռագիրներ։ Ճաշին մասնակցում էին մօտ 100 անձինք, հասարակութեան բոլոր խաւերից։ Նկատելի էր ուսուցչական ամբողջ կազմի բացակայութիւնը։ Նուագում էին սազանդարներ և զուռնաներ։

Կիրակի, ամսիս 13-ին, առաւօտեան եկեղեցում պատարագից յետոյ տեղի ունեցաւ հայրապետական մաղթանք։

Ապա դպրոցում կատարեց հանդէսը. խօսեցին աւագ ուսուցիչ պ. Կ. Ամա-

տանի և ուսուցիչ պ. Յ. Բաղալեան, երգեցին խմբական մի քանի երգեր, արտասանեցին ոտանաւորներ. վարժուհի օր. Ա. Իբիլիկեան արտասանեց Աւ. Ահարոնեանի «Ախտաւոր» ոտանաւորը:

Երեկոյեան տեղի ունեցաւ յոբելեանական ներկայացում. խաղացեցին «Արմէն և Ծարման» և «Լոյսի ծագումը (ս. Սահակ և ս. Մեսրոպի կեանքից յոբելեանի առթիւ գրած) Վ. Շահպարոնեանի պիեսները, որոնք ընդհանուր առմամբ լաւ անցան. կար բաւականին հասարակութիւն:

Առհասարակ յոբելեանական հանդէսները Ախալքալաքում այնքան բաւական չէին, եթէ ուշադրութեան չառնենք մի քանի մասնաւոր դէպքեր:

Վազեան

—

ԿԱՐՍ

Ընտրած կարգադրիչ յանձնախումբը փոխանակ աշխատելու որ Կարսում, որպէս Կովկասի հայաշատ վայրերից մէկում, ամսիս 12-ի և 13 ի տօնակատարութիւնը շքեղ և վայելուչ անցնի, ընդհակառակը չկարողացաւ իր վրայ դրած պարտականութիւնն անգամ լրիւ կատարել, այդ պատճառով էլ տօնակատարութիւնը Կարսում ոչ միայն շքեղ չանցաւ ու ժողովրդական լայն բնաւորութիւն չկրեց, այլ և ստեղծեց մի այնպիսի դրութիւն որը մարդու ցաւ միայն կարող էր պատճառել: Կարգադրիչ յանձնախումբը ամսիս 3-ին տօնի առթիւ ծխական դպրոցում կայացած խորհրդակցական ժողովի որոշումներից կարողացաւ կատարել միայն աննշան մասը—թռուցիկներ բաց թողնելը և դպրոցում հանդէս ունենալը, իսկ գլխաւոր մասը, որով հանդէսը ճոխացրած կերպով պիտի կրկնէր՝ հասարակական ժողովարանում, քաղաքի զանազան թաղամասերում դասախօսութիւններ պիտի սարքէր տօնի նշանակութիւնը բացատրելու հասարակութեան աշխատաւոր մասին, բոլոր հայ խանութները տօնի օրերին փակել պիտի տար և այլն, այդ բոլորը ջուրն ընկաւ. լոկ նրա համար որ հանդէսի երաժշտական բաժնում մասնակցելու խօսք տուած մի պարոն հրաժարուել էր մասնակցելուց և «ճիգճ» յանձնախմբին նեղ դրութեան մէջ դրել, որից զգուած նա էլ որոշել էր ոչինչ չանել, բացի ծանուցում բաց թողնելուց, թէ՝ տօնակատարութեան մի մասը յետաձգւում է անորոշ ժամանակով…

Անա այսպէս կատարեց Կարսում տառերի գիւտի 1500 և հայկական տպագրութեան 400-ամեայ միացեալ տօնի յոբելեանական հանդէսը: Սակայն այդ բոլորից յետոյ աւելորդ չենք համարում մի երկու խօսք ասել ամսիս 13-ին տօնի առթիւ դպրոցում կատարուած հանդէսի մասին: Կիրակի առաւօտեան պատարագից յետոյ ամբողջ տեղիս հայ հոգևորական դասը, գլուխ ունենալով յաջորդ Երեմիա վարդապետին, որը պատարագիչ էր այդ օրը, եկեղեցական թափորով, հանդիսաւոր կերպով, Նահանգապետի, դիւիզիայի հրամանատար Յարութիւնեանի, ոստիկանապետի և բաւականին ստուար երկսեռ հասարակութեան ուղեկցութեամբ եկաւ ծխական դպրոց, որի դահլիճում հանդիսականների շատութիւնից տեղ չլինելու պատճառով, մաղթանք կատարեց դրսում: Ապա դպրոցի աւագ ուսուցիչ՝ պ. Կ. Գիւլնազարեան ռուսերէն լեզուով կարճ բանախօսութիւն արեց օրւայ նշանակութեան մասին, շնորհակալութիւն յայտնելով Նահանգապետին, որ յարգել էր հանդէսը իր ներկայութեամբ: Նահանգապետը պատասխանեց հակիրճ և գեղեցիկ ճառով, բացատրելով տօնի մեծութիւնը և կուլտուրական նշանակութիւնը և վերջը յայտնելով որ հանդէսի մնացած մասը իրեն անհասկանալի կարող է լինել, հեռացաւ իր պաշտօնեաներով հասարակութեան ուռաների ու ծափահարութեան տակ: Այնուհետև եղան արտասանութիւններ ու խմբական երգեցողութիւն, վերջինս ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Աշոտ Ալիխաղեանի. իսկ ուսուցիչ պ. Սահակեանը խօսեց տառերի գիւտի և հայկական տպագրութեան պատմական նշանակութեան մասին և տուեց համառօտ տեղեկութիւններ ս. Մեսրոպի, ս. Սահակի և Գուտտենբերգի մասին: Դրանից յետոյ էլի երգեցին մի քանի խմբական երգեր, արտասանեցին ոտանաւորներ և հանդէսը վերջացած համարեց:

Ց. Մկրտումեան

—

ԱՐԴՒԻՆ

Համազգային մեծ յոբելեանների առթիւ շաբաթ օրը ս. Փրկիչ եկեղեցում պատարագից յետոյ խուռն բազմութեան ներկայութեամբ հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կատարեց հայ գրի ու տպագրութեան վաստակաւորների յիշատակին: Աւագ ուսուցիչ պ. Փոթա Մարգարեանը խօսեց մի քիչ երկար տառերի գիւտի 1500 ամեայ և տպագրութեան 400-ամեակի առթիւ, իսկ հայր Գրիգոր Եսայեան բանախօսեց դպրոցական ֆոնդի մասին և կոչ արաւ հասարակութեանը առատաձեռն լինել դէպի ֆոնդը: Ներկայ էր դպրոցիս աշակերտութիւնը և նոյնպէս կաթոլիկ երիտասարդութիւնից ոմանք:

Նոյն օրը նորակառոյց հայ-կաթոլիկաց դպրոցում համազգային յոբելեանների առթիւ, ուսուցչական կազմը կազմակերպել էր աշակերտական գեղեցիկ հանդէս: Հանդէսը բացեց ուսուցիչ պ. Գէորգ Արովեանի պատրաստած երգեցիկ խմբի երգեցողութեամբ, և ապա մէջ ընդ մէջ աշակերտ-աշակերտուհիները արտասանում էին ոտանաւորներ: Աւագ ուսուցիչ պ. Յակոբ Փանոսեան մատչելի լեզուով խօսեց օրւայ տօնի մասին: Հասարակութիւն շատ քիչ կար, պատճառը պիտի վերագրել նրան, որ կաթոլիկ հոգևորականութիւնը անտարբեր գտնուելով, եկեղեցու բեմից ծանուցում չէր արել հասարակութեան համազգային մեծ յոբելեանների առթիւ:

Տեղական ինտելիգենցիայի շրջանում յօգուտ գրական ֆոնդի նուիրատուութիւն ժողովել սկսել է պ. Գարեգին Տ.-Բաղդասարեանը, իսկ դպրոցական ֆոնդի համար հանգանակում են Գրիգոր ա. քահ. Եսայեան, հոգաբարձու պ. Յարութիւն Ազարաբեան և աւագ ուսուցիչ պ. Փոթ. Մարգարեան:

Բեսարեանց

—

ԲԱՆԱՆՑ

Բանայի ծխական դպրոցն ևս մի համեստ մանկական երեկոյթով տօնեց ազգային Մեծ Յոբելեանը ամսոյս 19-ի երեկոյեան: Մանկավարժական ժողովը ուշ ստանալով առաջնորդի գրութիւնը, անհնար գտաւ մինչև որոշած ժամանակը կազմակերպելու դպրոցական հանդէս, ուստի որոշեց ամսոյս 12-ին աշակերտութեանը բացատրել տօնի նշանակութիւնը, իսկ հանդէսը յետաձգել ամսոյս 19-ին, որ և տեղի ունեցաւ երկսեռ բազմութեան ներկայութեամբ: Աւագ-ուսուցիչ Ս. Տէր-Թաչատրեան բացատրեց ժողովրդին տառերի գիւտի և տպագրութեան համառօտ պատմութիւնն ու նշանակութիւնը:

Հանդէսի վերջը աշակերտները խաղացին Սէյրիի՝ «Նոր վարժուհին» մանկական վոդևիլը: Հասարակութիւնը գոհ սրտով հեռացաւ:

Բանանց գիւղի հասարակութիւնը իր համայնական միջոցներից 30 րուբլի է նուիրել դպրոցական ֆոնդին: Դրամն ուղարկուած է ուր հարկն է, Գանձակի փոխանորդ Լևոն վարդապետի միջոցով: Լսելով, Գանձակի փոխանորդութեան ուրիշ հայ գիւղական հասարակութիւններից էլ նոյն նպատակով նուիրատուութիւններ են եղել:

Ի յիշատակ ազգային յոբելեանի Բանանցի հասարակութիւնը որոշել է ընդլայնել իր դպրոցը (ծխական, 43-ամեայ) ուսուցչական խմբի մեծացմամբ, այն է՝ մինչև այժմ երեք հոգուց բաղկացած խմբին աւելացնել չորրորդ դաստատու ու համապատասխան քանակով էլ աշակերտ-աշակերտուհիներ ունենալ դպրոցում:

Սերոբ

—

ԼԱԳՈԴԱՂ

Ամսոյս 12-ին, շաբաթ, ս. Թարգմանչաց տօնի օրը աւանիս ս. Աստուածածին եկեղեցում մատուցեցաւ հանդիսաւոր պատարագ, ուր ներկայ էին հայոց դպրոցի երկսեռ սաները մանկավարժական կազմով, հոգաբարձութիւնը և երկսեռ ժողովուրդ: Պատարագի վերջը հոգևոր դասը «Նմանեալ Մովսէսի» շարականը երգելով մտան հայոց դպրոցի դահլիճը, որ զարդարուած էր օրւայ երախտաւոր հայերի պատկերներով: Հոգևոր երգեցողութիւնից յետոյ դպրոցի աւագ ուսուցչի պաշտօնակատար՝ Բագ. քահ. Սուքիասեան տօնին պատշաճ բանախօսութիւն արեց ու այնուհետև աշ.-աշակերտուհիները ասացին ոտանաւորներ և մէջ ընդ մէջ երգեցին խմբական երգեր տօնին պատշաճ: Ամբողջ օրը խանութները փակ էին:

Կ. Հ. Բ. ընկ. ճիւղի վարչութեան կողմից ուղարկեցաւ Էջմիածին շնորհաւորական հեռագիր:

Միւս օրը, կիրակի, կատարեցաւ հայրապետական մաղթանք և ապա հոգեհանգիստ հայ գրականութեան երախտաւոր հանգուցեալների համար:

Երեկոյեան ի պատիւ տօնի տուեց հայոց դպրոցի թատերասրահում ներկայացում. խաղացին «Բաղնիսի բոխչա» և «Ա՜յ քեզ օյին» վոդեվիլները դպրոցի օգտին:

Անտրակտներում ածում էին թառի և փլէյտի վրայ. թառի ներդաշնակութեան տակ երգեց տիկին Վարսենիկ Ասատրեան «Ինձ սիրեցիր» Սունդուկեանի «Բաղնիսի բոխչայի» ներկայացման ժամանակ:

Սկսած է «Դպրոցական ֆոնդի» առթիւ հանգանակութիւն, որը յոյս կայ արդիւնաւէտ լինի:

Ծան

ՄԵԾ ՏՕՆԸ ԹԻՒՐՔԱՀԱՅԵՐԻ ՄԷՋ

Էրզրում, 13 Նոյեմբերի

Հայոց տառերի գիւտի 1500-ամեակի ու հայ տպագրութեան 400-ամեակի յոբելեանը երէկ այստեղ կատարուեց մեծ հանդիսաւորութեամբ: Առաջնորդարանի հրաւէրով, հայերի բոլոր խանութները փակ էին ամբողջ օրը: Սանասարեան եկեղեցում տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր արարողութիւն և առաջնորդական պատարագ ու քարոզ, որից յետոյ բանախօսութիւններ տեղի ունեցան Նոր-Սանասարեանի պարտէզում: Հաւաքուած էր երկսեռ բազմութիւն և ազգային դպրոցների ուսուցչութիւնն ու աշակերտութիւնը: Կային ներկայացուցիչներ հայ կաթոլիկների և բողոքականների կողմից:

Հանդէսը բացեց առաջնորդ Սմբատ եպ. մի ճառով. համեմատութեան դնելով Սահակ կաթողիկոսի հետ ներկայ հայ եկեղեցականութիւնը. ս. Մեսրոպի հետ՝ ուսուցչութիւնը և Վռամշապուհ թագաւորի հետ հայ կրթասէր ժողովուրդը: Սմբատ եպ. կոչ արեց այդ երեքին, այսինքն կղերին, ուսուցչութեան և բոլոր ժողովրդին՝ միացնել իրենց ուժերը և ձեռք-ձեռքի տուած աշխատել:

Ազգային դպրոցների ընդհ. տեսուչ պ. Ռոստոմ մատնանշեց, որ այսօր, երբ ղօղանջում էին զանգակները Կարնում, նրանք ղօղանջում էին և ամեն տեղ, ինչպէս Տաճկաստանում, նոյնպէս և Կովկասում ու Պարսկաստանում ինչպէս Սև ու Կասպից ծովերի ափերին, նոյնպէս և Միջերկրականի ու նոյնիսկ Ատլանտեանի ափերին, ինչպէս հիւսիսային բևեռին մօտեցող Պետերբուրգում ու Մոսկւայում, նմանապէս և տրոպիքական գօտու մօտ գտնուող Եգիպտոսում:

Այդ ղօղանջը այսօր լսւում էր ամեն տեղ, ուր հայ կայ, հայի շունչ կայ: Այս մեծ տօնը նորից կատարելու համար էլ չպէտք է հարիւր տարւայ սպասել, այլ պէտք է ամեն տարի տօնել, պէտք է այն ազգային տօն դարձնել: Մեր պատմութեան փառաւոր դէպքերը տօնելով, մենք սնափառութեամբ չենք տարւում. դրանով մենք լոկ վերյիշում ենք, որ արդէն 1500 տարի է, ինչ քայլում ենք քաղաքակրթութեան ճամբով և այսուհետև էլ մեզ համար այլ ուղի չկայ: Հին ժամանակ քաղաքակրթութեան ջահը գտնւում էր սակաւաթիւ մարդկանց ձեռքում, նրա լոյսը պլպլում էր խոր ձորերում, թաւ անձաւներում, մենաստաններում, և մեր դժբախտ պատմութեան ընթացքում նա շատ անգամ է մարել, թէև նորից վառել: Այսօր այդ ջահը բարձր բռնել են հարիւր հազարաւոր մարդիկ, ժողովուրդը, և մենք կարող ենք վստահ լինել, որ նա երբէք չի մարի…

Հայ աւետարանական եկեղեցու ներկայացուցիչը իր հրճւանքը յայտնեց այսօրւայ տօնակատարութեան համար, ասելով սակայն, որ այդքանը քիչ է. պէտք է ջանալ, որ դպրոցները շատանան, բարգաւաճեն: Դրա համար հարուստները պէտք է լայն բանան իրենց քսակները, ուսուցիչները իրենց կեանքը պէտք է նուիրեն դպրոցին:

Հանդէսը փակեց Սմբատ եպ. մի քանի խօսքով. շնորհակալութիւն յայտնելով հայ կաթոլիկների ու բողոքականների ներկայութեան համար: Այդ ապացոյց է, ասաց նա, որ նրանք էլ հարազատ և անբաժան անդամներն են մեր տառապող ազգի:

Բանախօսութիւնները ծափահարեցին, մանաւանդ պ. Ռոստոմինը, որ մի քանի անգամ ծափերով ընդմիջուեց:

Մէջ ընդ մէջ երգում էր Հռիփսիմեան օրիորդաց դպրոցի երգեցիկ խումբը:

Մտադրութիւն կայ գալ կիրակի, նորընտիր պատրիարքի նախագահութեամբ, մի շքեղ հանդէս սարքել, որի արդիւնքի կէսը յատկացնել դպրոցական ֆոնդին, միւս կէսը՝ գրական ֆոնդին:

Տեղիս ինտելիգենցիան հիացմունքով է խօսում, ինչպէս ռուսահայերը այս յոբելեանի առթիւ հարիւր հազարներ են հանգանակել…

Փաւստոս

ՄԻ ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹԻ ՈՂՋՈՅՆԸ

—

Համազգային մեծ յոբելեանի առթիւ «Թարջիման» թուրք լրագիրը «Ողջոյն հայ ժողովրդին» վերնագրի տակ գետեղել է Իսմայիլի հետևեալ տողերը.

«Ողջունում ենք քեզ, համեստ, աշխատաւոր ժողովուրդ. Ընդունիր մեր անկեղծ շնորհաւորանքը տառերիդ գիւտի 1500 ամեայ և տպագրութեանդ 400-ամեայ յոբելեանի առթիւ:

«Դու չես տօնում արիւնալից յաղթութիւններ և ոչ էլ ուրիշների վրայ գործ դրած բռնութիւններ.—դու ուրախանում ես կուլտուրայի ճանապարհով առաջ գնալուդ գործով: Ողջոյն քեզ 15 դարեայ գրիդ և 4 դարեայ տպագրութեանդ համար: Դու նրանցով ապրել ես և պահպանել քո ինքնութիւնը. նրանցով էլ կը լինես բաղդաւոր:

«Ասիայի միակ քրիստոնեայ և փոքր ժողովուրդ, շատ բան ես արել շուրջդ ապրող ժողովուրդների կուլտուրական զարգացման համար: Քո գործունէութիւնը, քո արուեստը, քո երաժշտութիւնն ու երգը անջնջելի կերպով մնացել են Ատրպատականի և Օսմանեան թուրքերի քաղաքակրթութեան մէջ: Աննկատելիօրէն շատ բարիքներ ես արել թէ քեզ և թէ նրանց համար: Անդրկովկասի թուրքերը իրենց կուլտուրական յառաջադիմութեան համար շատ բաներով պարտական են քեզ:

«Պարսկաստանի վերածնութեան մէջ քո որդիները մեծ դեր են խաղացել: Տաճկական տպագրութիւնը, մանկավարժութիւնը, թատրոնն ու երաժշտութիւնը շատ բաներով պարտական են քեզ:

«Շատ դառնութիւններ ես կրել քո կեանքում: Սակայն լաւ յիշիր—քեզ երբէք չի թողել քո ժողովուրդը: Քո ապագան բախտաւոր կը լինի, սակայն լաւ յիշիր, որ այդ բախտաւորութիւնը պէտք է որոշես դու ինքդ:

«Ողջոյն քեզ, հայ ժողովուրդ: Իսկ դուք, բարի թուրքեր, քրդեր, լեզգիններ և տաճիկներ, գնահատեցէք և սիրեցէք ձեր համաքաղաքացիներին, որոնք ապրում են ձեզ հետ հազար տարուց աւելի: Եւ հէնց դրանումն էլ կայանում է ձեր շահն ու արժանիքը»:

ԳՐԱԿԱՆ ՖՈՆԴ

—

Խմբագրութիւնս գրական ֆոնդի օգտին ստացաւ Կրասնովոդսկից տեղական հայ թատերասէրների ընկերութիւնից, Լևոն Ղահրամանեանի միջոցով 10 ր., որով նախկին ստացածների հետ միասին ունենք ընդամենը 203 ր. 50 կ.: